

Mpr nr. A103088 - - Dato : 19160118

Forfatter:Hauch, H, forstander Asmildkloster landbrugsskole Lundbye, kontorchef

Emnegruppe: Forhold vedr. landbrug

Tekst: Brev fra forstander H. Hauch Asmildkloster landbrugsskole til kontorchef Lyndbye. Bemærkninger til regnskabet for avlsvæsenet ved sindssygehospitalet ved Århus 1913-14. Svineholdet, prisen på svineæde, fodring af heste, kvægholdet, prisen på mælk, patientarbejde.

Mpr nr. A103089 - - Dato : 19160102

Forfatter:

Emnegruppe: Forhold vedr. landbrug

Tekst: Udkast til forslag til ændring af landbrugsdriften ved statens sindssygehospitaler. Regnskab, grundforbedring, kreaturholdet, sædskifte, svineholdet, evt. bordtforpagtning.

Mpr nr. A103090 - - Dato : 19151106

Forfatter:

Emnegruppe: Forhold vedr. landbrug

Tekst: Spørgeskema vedrørende landbruget ved sindssygehospitalet ved Vordingborg. Regnskaber for 1912-13, 1913-14 og 1914-15.

Mpr nr. A103091 - - Dato : 19151029

Forfatter:

Emnegruppe: Forhold vedr. landbrug

Tekst: Følgebrev til spørgeskema om landbruget vedrørende jordens dyrkning i almindelighed. Det drejer sig om sindssygehospitalet ved Middelfart.

SE NEDENFOR

Hr. Kontorchef Lundbye. -

Selv om Regnskabet for Aarhus Sindssygehospital er meget ufuldstændigt, er det dog ret klart, at det Overskud paa ca. 3.500 Kr. der er anført paa Regnskabet, i Virkeligheden ikke eksisterer.

Svineregnskabet udviser et Overskud paa 3.042 Kr. Det virkelige Forhold er imidlertid det, at Svineholdet giver et stort Underskud. Den Pris der betales for Smaasvinene, der gaar ind i Besætningen, er anført til ca. 47 Kr. pr. Stk. Naar man havde købt Grise af normal Vægt d.v.s. ca. 15 kg. kunde de i det nævnte Tidsrum have været købt for mindre end den halve Pris.

Der er efter Opgivelse anvendt 1317 Td. Svinemæde i 1913/14 til en Pris af 1 Kr. 05 Øre = 1.382 Kr. 85 Øre.

Rent bortset fra, at det er et foruroligende stort Antal Td. Svinemæde, er Prisen alt for lav.

Paa Viborg Sindssygehospital solgtes der i det samme Tidsrum 555 Td. Svinemæde til en Pris af 7 Kr. 31 Øre pr. Td. Kartoffelskræl og Kaalaffald er ogsaa her medregnet. Jo større Affaldsmængden bliver desto mere Værdi maa man regne den har, idet Kartoffelskræl, Kaalaffald og andre mindre værdifulde Affaldsstoffer maa paaregnes at fylde forholdsvis lige meget paa alle Hospitaler. Regner man Svinemæden i Aarhus til en Pris af 7 Kr. pr. Td. bliver Værdien $1317 \times 7 = 9.219$ Kr.

De 1.800 Kr., der i Regnskabet er opført for Fodring af de 4 Køreheste, maa være alt for meget. Lægger man Kuskens Løn til den her nævnte Sum samt Udgifterne til Vogne, Seletøj m.m., kommer man op paa en saa stor Sum, saa det vil blive langt billigere at lade Kørselen udføre ved lejet Hjælp. Selv om en direkte Sammenligning mellem Kørselsudgifterne i Viborg og Aarhus ikke lader sig fore-

Handwritten note: Nye 17 1/2 Kr. m.v. til udf. af det

Handwritten note: Svineregnskabet er ikke helt færdigt de er kun færdige med de første 12 måneder. Det er forresten en del som ikke er regnet op.

Handwritten note: Født. Oct. 1913. Viborg 68. Ørting 73. Udf. 107. Arkiv - 158.

Handwritten note: 4 Heste 1,25 kr. det er meget højt sat, men hvis man tager for eksempel 1 kr. vil det være et andet Arbejde. Kørselsudgifterne m.v.

tage, skal jeg eksempelvis nævne, at Kørselsudgifterne i Viborg fordeler sig saaledes:

1912/13 659 Kr. 75 Øre, 1913/14 625 Kr. 00 Øre og 1914/15

Kørsel med Patienter	213 Kr. 00 Øre
Gødningskørsel	91 " 00 "
Kørsel med Materialier	352 " 00 "
Leje af Tankvogn	<u>30 " 00 "</u>
Ialt	686 Kr. 00 Øre

Hvad Kvægbesætningen angaar, fremgaar det, at Mælkemængden 1913/14 har været 45651 kg. Da der paa Hospitalet har været 14 Kæer giver de nævnte Tal en Gennemsnitsydelse af 3261 kg. aarlig, hvilket maa siges at være en ret normal Mælkemængde.

I de tidligere meddelte Oplysninger var Mælkemængden opført til 5475 kg. aarlig som Gennemsnit for 10 Aar.

Selv om det ikke tydelig fremgaar af det ufuldstændige Regnskab, giver Kvægholdet dog utvivlsomt et Underskud.

Gaar man ud fra, at Halmens Værdi er lig Gødningens Værdi, mangler der Oplysninger om Sommergræsningen, der maa føres til Udgift i Kvægregnskabet, samt om den anvendte Patienthjælp til Pasning af Kæerne.

Mælken er afregnet til 13 Øre pr. kg. I det samme Tidsrum betaltes der 11 Øre pr. kg. for Mælken i Viborg, og efter det jeg har faaet oplyst, var den endnu billigere paa Middelfart. 2 Øre mere pr. kg. for Mælken giver en Merindtægt for Kvægholdet paa ca. 900 Kr.

Patienterne har i 1913/14 haft 4769 Arbejdsdage ved Landbruget. Denne Arbejdskraft er ført til Udgift for Landbruget med 476 Kr. 90 Øre d.v.s. med 10 Øre om Dagen paa egen Forplejning. De Patienter, hvis Arbejde over Hovedet har nogen Værdi, maa fornuftigvis præstere Arbejde for mere end de nævnte 10 Øre om Dagen.

Naar der tages Hensyn til de her nævnte Forhold samt til Forrentning af Jord, Bygninger, Besætning, Redskaber m.m., fremtræder det meget klart, at Landbruget paa Hospitalet ved Aarhus giver et betydeligt aarligt Underskud.

Asmildkloster Landbrugsskole, Viborg den 18° Januar 1916.

H. Nauch

*Gennemsnit
Når Mælken
der har været Kæer
og Kæer som har
Arbejdet for...*

Hy

As

Udkast

til

Forslag til Ændring af Landbrugsdriften ved
Statens Sindssygeplejehospitaler.

1. Der føres et selvstændigt
Landbrugsregnskab.

Bemærkninger:

1. Saafremt man vil have fuldt ud paalidelige Oplysninger om Økonomien i Landbrugene, maa der aarlig foretages en omhyggelig Statusopgørelse samt føres et nøjagtigt detailleret Regnskab.
"Det kongelige danske Landhusholdnings-selskab" har udgivet et Regnskab, som vil være anvendeligt paa Hospitalerne.

2. Der foretages en omhyggelig
Undersøgelse af Jordens Grund-
forbedringsforhold.

2. Uden Hensyn til den Driftsform, man vælger, er det fornødent - dersom man skal naa op paa størst mulig Udbytte - at faa Jorden afvandet og kalket, dersom den trænger dertil. For at faa Klarhed over, om Jorden, der hører til Hospitalerne, trænger til Grundforbedring, bør der rettes en Henvendelse til Hedeselskabet om snarest muligt at foretage en Undersøgelse af Forholdene samt udarbejde Planer til eventuelle Manglers Afhjælpning.

3. Kreaturholdet afskaffes.

3. Der er ingen af Hospitalerne, der har saa stort et Køhold, saa Mælkeforsyningen af Hospitalet kan ske fra egen Besætning, saa af den Grund er det næppe af Betydning, at der holdes

Malkekvæg.

Hele Driften vil blive langt simplere og efter det, der foreligger, langt billigere, naar der ingen Kvægbesætning holdes. Paa de to Hospitaler, hvor der holdes Køer, giver disse øjensynlig et betydeligt Underskud.

4. Kartofler og Havesager dyrkes i saa stor Udstrækning, som Forholdene tillader, og i alt Fald i mindst 2 Marker i Sædskiftet.

4. Ved at anlægge Driften saaledes, at Jorden i størst mulig Udstrækning kommer ind under havemæssig Dyrkning, bliver det muligt at udnytte Patienternes Arbejde i betydelig større Udstrækning end hidtil.

Middelfart

Paa Hospitalet ved Middelfart, hvor der kun er 6,6 ha under landbrugsmæssig Dyrkning, kan Forholdene ordnes ret simpelt.

Engen, der er paa ca. 1,1 ha, benyttes til Hestene.

De ca. 5,5 ha inddeles i 3 Marker:

- 1) Kartofler.
- 2) Havre.
- 3) Kartofler og (eller) Havesager.

Aarhus

Paa Hospitalet ved Aarhus, hvor det under landbrugsmæssig Drift værende Areal er paa ca. 12,5 ha er der forskellige Muligheder

Saafrømt en Del af Arealet egner sig til vedvarende Græs, vil det være naturligt at anvende ca. 2,5 ha paa

*Saaledes som de først foreskrevet kan der
altså ikke være Tale om at sætte Hestene på Jorde.*

den Maade til Afgræsning for Hestene.

Resten ca. 10 ha kan tænkes inddelt
i 4 Marker saaledes: 1) Kartofler.
2) Havre. 3) Rug. 4) Kartofler og (el-
ler) Havesager.

Vordingborg

Paa Hospitalet ved Vordingborg, hvor
Landbrugsarealet er 29,7 ha, kan der
ogsaa være Tale om forskellige Mulighe-
der ved Indretning af Sædskiftet.

J. E. Eks. kan følgende tjene:

ca. 2,7 ha henlægges til vedvarende
Græs. ca. 2 ha benyttes til Lucerne,
der finder Anvendelse dels til Hestene
dels til Svinene. Resten ca. 25 ha an-
vendes i en Marks Drift saaledes:
1) Kartofler. 2) Avl af Frøer, Gule-
rødder, Kaal og andre Havesager.
3) Havre. 4) Røefrøavl. 5) Hvede.

5. Svineholdet udvides paa
Aarhus og Oringe.

Det vil aabenbart være økonomisk
at udvide Svineholdet, saa det bliver
muligt ogsaa at anvende en Del Korn
og Grøntfoder til Svinefoder. De be-
staaende Kreaturstalde maa for en ringe
Udgift kunne omdannes til Svinestalde.

*Nej; de findes paa Hospitalet
Svineholdet er paa Oringe
Rette m.v.*

Almindelige Bemærkninger.

Ikke paa etableringskost

Ved den her foreslaaede Ordning
kan Folkeholdet i betydelig Grad ind-
skrenkes.

Middelfart

Paa Hospitalet ved Middelfart bør
Gartneren ved Patienthjælp (undtagel-

Desvis lidt Daglejerhjælp) bestyre
Dyrkningen af de faa ha. Land.

Aarhus

Paa Hospitalet ved Aarhus ansættes
en Forkarl, der under Forvalterens
Overledelse bestyrer Avlsbruget ved
Hjælp af Patienternes Arbejde og even-
tuelt lidt Daglejerhjælp.

Vordingborg

Paa Hospitalet ved Vordingborg an-
sættes en Avlsbestyrer, der leder Ar-
bejdet, og en almindelig Tjenestekarl.

Det øvrige Arbejde udføres af Pa-
tienter og ved Daglejerhjælp.

Aarhus og Oringe

Der ansættes paa Aarhus og Oringe
en Mand til at passe Svinene.

Den faglige Medhjælp til Indførel-
sen af Regnskabet og Anlægget af Drif-
ten samt det aarlige faglige Tilsyn
vil det være naturligt at skaffe gen-
nem de provinsielle Landboforeninger,
der alle har Planteavlskonsulenter.

Med Hensyn til Ordningen af Sæd-
skiftet kan stedlige Forhold og navn-
lig Forekomsten af Plantesygdomme gøre
det ønskeligt, at Sædskifterne ind-
rettes anderledes end her foreslaaet,
derfor vil den faglige Medhjælp være
nødvendig.

For Hospitalet i Aarhus henvender
Ministeriet sig til "Foreningen af
jydske Landboforeninger" i Aarhus med

Ønske om, at Foreningens Konsulent, Hr. M. K. Kristensen, maa føre Tilsyn med Landbruget ved Aarhushospital.

For Hospitalet ved Oringe henvender man sig til "De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift" med Ønske om, at deres Konsulent, Hr. A. P. Jacobsen, maa føre Tilsyn med Landbruget ved Oringe.

For Middelfarts Vedkommende er Forholdene saa simple paa Grund af det lille Areal, at noget særligt Tilsyn maa anses for uforment, naar først Grundforbedringsarbejderne er udført og Driften er anlagt.

Saafernt det gennem den ændrede Drift viser sig ugerligt at bringe et passende Udbytte (ca. 80 Kr. pr. ha) ud af Landbruget i Løbet af ca. 3 Aar, betydes det Hospitalerne, at Jorden vil blive bortforpagtet.

Asmildkloster Landbrugsskole ved Viborg, den 2° Januar 1916.

H. Hauch.

Hospitalets samlede Areal udgør ca 59,5 ha.

a. Til Byggeplads, Gaardsplads, Veje m.m. medgaar	ca 5,4 ha
b. Til Haver og Skov	ca 24,4 "
c. Under landbrugsmæssig Dyrkning findes	ca 29,7 "

Med Hensyn til det under landbrugsmæssig Dyrkning værende Areal ønskes følgende Oplysninger :

Føres der særskilt Regnskab med Landbruget ? Nej.

1. Er Arealet drænet og hvornaar ? Uden egentlig Dræning, kun enkelte Ledninger forefindes.
2. Er Arealet merglet eller kalket og hvornaar ? Merglet for ca. 50 Aar siden, aldrig kalket.
3. Hvilket Sædskifte benyttes ? 1) Helbrak, 2) Hvede, 3) Blandet, 4) Havre, 5) 1° Aars Græsmark og 6) 2° Aars Græsmark.
4. Hvor store er de enkelte Marker i Sædskiftet ? 4 Marker a ca. 3,6 ha og 2 Marker a ca 2,5 ha.
5. Hvor megen Kunstgødning er der købt aarlig siden 1910 ? Intet.
6. Hvorledes er Staldgødningen og Kunstgødningen anvendt i Sædskiftet siden 1910 ? ca. 35 Læs stærkt halmblandet Staldgødning pr ha til Hvede og ca. 24 Læs til Havre.
7. Hvor stor er Besætningen af:
 - a. Heste 7 stk. hvoraf de 3 dog ikke benyttes i Landbruget
 - b. Køer i Reglen 15-20 (f.T. dog kun 11)
 - c. Kvier ingen
 - d. Kalve f.T. 2 Spædekcalve
 - e. Faar ingen
 - f. Svin i Reglen henved 50
 1. Holdes der Grisesser ? Nej.
 2. Hvor mange Svin er der fedet aarlig siden 1910 ? 1910/140, 1911/128, 1912/130, 1913/131 og 1914/145. Til Opfodring anvendes ikke Korn, Grutning eller Walk men udelukkende Køkken- og Havesaffald.

8. Sølges der Korn ? Ja, Hvede.
- a. Hvor meget er der solgt aarlig siden 1910 ? 1910/7928 $\frac{1}{2}$ kg.
1911/ 12500 kg. 1912/598 kg. 1913/ 8200 kg og 1914/7890 $\frac{1}{2}$ kg.
9. Sølges der Straafoder ? Nej.
- a. Hvor meget er der solgt aarlig siden 1910 ?
10. Købes der Korn ? Ja, Havre til Supplering af Hestefoderet.
- a. Hvor meget er der købt aarlig siden 1910 ? 1910/3525 kg. 1911/6912 kg. 1912/5661 kg. 1913/7056 kg og 1914/8388 kg.
11. Købes der Straafoder ? Ja Rughalm til Hakkelse.
- a. Hvor meget er der købt aarlig siden 1910 ? gennemsnitlig ca.
5500 kg.
12. Hvor stor er den gennemsnitlige Melkemængde aarlig pr. Ko siden 1910 ?
ca. 5260 Pund.
13. Hvor stort er det gennemsnitlige Forbrug af Kraftfoder aarlig pr. Ko siden 1910 ? ca. 890 kg. Det anvendte Kraftfoder bestaar af Hvedekliid, Oliekager og Blandsædsgrutting.
14. Hvor stort er det gennemsnitlige Forbrug af Kraftfoder aarlig pr. Stk. Opdræt siden 1910 ? Intet Opdræt.
15. Hvor mange Stk. Hornkvæg er der
- a. købt aarlig siden 1910 ? 1910/13, 1911/6, 1912/15, 1913/14 og 1914/12 Køer.
- b. solgt aarlig siden 1910 ? 1910/12, 1911/6, 1912/15, 1913/12 og 1914/13 Spædekølve.
- c. slagtet aarlig siden 1910 ? 1910/10, 1911/12, 1912/9, 1913/15 og 1914/12 Køer.
16. Hvor stort er Folkehødet ? 1 Røgtter, 1 Avlekarl, 2 Malkekoner og for en væsentlig Del af Aaret tillige 1 Karl og 1 Daglejer.
17. Hvor store er Udgifterne til Arbejdskraft i Landbruget aarlig siden 1910 ? 1910/3079 Kr. 1911/3079 Kr., 1912/3079 Kr., 1913/3206 Kr. og 1914/3473 Kr.
18. Hvor mange Arbejdsdage har Patienterne haft ved Landbruget aarlig siden 1910 ? 1910/1120, 1911/740, 1912/1486, 1913/924 og 1914/ 1904 Dage.

19. Hvor stort er Landbrugets Overskud (eventuelt Underskud) aarlig siden 1905, med nærmere Angivelse af, hvorledes dette opgøres ?

Da Hovedregnskaberne først i Henhold til Justitsministeriets Skrivelse af 17° Juni 1912 (A.527-1911-5713) og dermed i Forbindelse staaende Ændringer paa Finansloven er givet en saadan Form, at Oplysning om Landbrugets Rentabilitet lader sig udtrage af disse Regnskaber, er man, idet der som allerede nævnt ikke er ført særskilte Landbrugsregnskaber, ude af Stand til at besvare det opstillede Spørgsmaal for saa vidt angaar Tiden før 1° April 1912. Med Hensyn til Bedriften i de følgende Aar, stiller Forholdet mellem Bruttoindtægten og Bruttoudgiften sig efter Kasseregnskabet saaledes:

1912/13

Indtægt af

Avling og Hestehold	Kr. 5.594.63	
Kohold	" 7.182.62	
Svinehold	" 8.026.27	Kr. 20.803.52

Udgift til

Folkelsen (incl. Forplejning)	Kr. 3.179.00	
Hestehold og Udsæd	" 3.608.10	
Kohold	" 7.076.81	
Svinehold	" 4.127.54	
Dyrlægekontrol	" 180.00	
Vedligeholdelse af Avls- og Stald- rekvisitter	" 770.14	18.941.59
	<u>Overskud</u> Kr.	<u>1.861.93</u>

1913/14

Indtægt af

Avling og Hestehold	Kr. 6.141.15	
Kohold	" 10.155.85	
Svinehold	" 7.131.20	Kr. 23.428.20

Udgift til

Folkelsen (incl. Forplejning)	Kr. 3.306.00	
Hestehold og Udsæd	" 3.190.81	
Kohold	" 9.617.62	
Svinehold	" 3.773.71	
Dyrlægekontrol	" 180	
Vedligeholdelse af Avls- og Stald- rekvisitter	" 605.54	Kr. 20.673.68
	<u>Overskud</u>	<u>2.754.52</u>

1914/15

Indtægt af

Avling og Hestehold Kr. 6.505.28

Kohold " 9.054.04

Svinehold " 8.570.06

Kr. 24.129.38

Udgift til

Folkelsen (incl. Forplejning) Kr. 3.573.00

Hestehold og Udsæd " 3.794.74

Kohold " 8.209.83

Svinehold " 3.651.89

Dyrløgekontrol " 180

Vedligeholdelse af Avls- og

Staldrekvisitter

" 458.09

" 19.867.55

Overskud Kr. 4.261.83

Til foranførte Opgørelse maa dog bemærkes, at Kreaturerenes Afgræsning og den i Marken benyttede Staldgødning ikke er medtaget i Beregningen, da der ikke til Regnskabsførelsen foreligger nogen Værdiansættelse heraf.

Sindssygehospitalet ved Vordingborg,

Bogholderkontoret, den 6. November 1915.

P. Mahler.

Sindssygehospitalet ved Middelfart.

Middelfart den 29° Oktober 1915.

2 Bilag.

Ved hermed at indsende det af Kommissionen af 1° Marts d.A. til stillede Spørgeskema angaaende Landbruget, skal Direktionen samtidig ikke undlade at udtale, at egentlig Landbrug drives ikke og er aldrig blevet drevet ved herværende Hospital, som hverken har eller nogensinde har haft Ladebygning og Tærskværk m.v., og at Parceller, som ikke har været udlagt til Havekultur eller lignende, ere blevne dyrkede under Plovkultur. Direktionen har derfor af de anførte Grunde, ligefra Hospitalets første Tid bestemt, at Afgrøden af disse landbrugsmæssig dyrkede Parceller, - som efter Hospitalets Udvidelse i 1896 og senere i Anledning af Udvidelse af Frugt- og Køkkenhave, Boldbane og de nye Bygninger for Plejepersonalet ere blevne yderligere formindskede-, solgtes paa Roden, hvorved man er afskaaret fra at kunne besvare de i Spørgeskemaet opførte Poster Nr. 8 og 9 angaaende det kvantitative Udbytte af Korn og Straafoder, ligesom Spørgsmaalene 16-19 heller ikke kan besvares, da der ikke er ført særskilt Regnskab over Landbruget.

Der sælges nu ikke længere Afgrøde paa Roden, idet der kun dyrkes Græs, Hø, Havre, Kartoffler, Kaal og andre Havesager, som Hospitalet selv anvender, og da denne Fremgangsmaade her anses som den fordelagtigste, og tes den anvendt for Fremtiden, hvorfor Indkøbet af Korn og Straafoder fremtidigt vil blive meget formindsket.

Brutto- Indtægten af det landbrugsmæssig dyrkede Areal vil saa antagelig andrage ca. 3000 Kr. aarlig, ifølge vedlagte Bilag.

P. D. V.

Th. Holm.

Overlæge.

Til

Formanden for Kommissionen af 1° Marts 1915.